

Policy paper

Slova a činy v Glasgow: COP26 jako milník v globální klimatické politice?

Katarína Svitková

Září
2021

Obsah

Úvod.....	1
Změna klimatu na vlastním dvorku.....	1
Naléhavý hlas vědy	2
Hlavní hráči na COP26.....	2
Zbytek světa chce být slyšet.....	4
Města v popředí.....	4
Slova a činy	5

Úvod

V listopadu 2021 se bude v největším skotském výstavišti v Glasgowu konat významný mezinárodní klimatický summit s názvem Konference OSN o změně klimatu, známý jako COP26. V pořadí 26. Konference smluvních stran pokračuje v sérii mezinárodních klimatických summitů na vysoké úrovni, z nichž první se konal v roce 1995 v Berlíně v Německu.¹ Konání COP26 bylo zpožděno o jeden rok a organizace bude i letos ovlivněna pandemií Covid-19. Summitu v Glasgowě se zúčastní 190 světových lídrů, zástupců vlád a měst, vyjednavců, podniků a aktivistů² s cílem dosáhnout nejambicióznější aktualizace klimatických cílů prostřednictvím *Vnitrostátně stanovených příspěvků* (Nationally Determined Contributions, NDC).³

Delegáti COP26 naváží na roky intenzivní přípravy, diskusí a formulování společné strategie pro řešení vážných globálních dopadů změny klimatu na život na Zemi. Kromě intenzivního výzkumu v oblasti klimatu a podkladové práce politiků a odborníků se od roku 2020 v rámci přípravy na COP26 uskutečnilo 13 konferencí a summitů na vysoké úrovni. Glasgowský summit bude rozdělen do dvou zón - Modré pro národní delegace, agentury OSN, média a neziskové organizace a Zelené zóny akcí a prezentací pro veřejnost.⁴

Kontext, ve kterém se bude COP26 odehrávat, prověří schopnost světových lídrů účinně řešit aktuální environmentální a zdravotní výzvy.

¹ United Nations. 2021. Conference of the Parties. Dostupné zde:

<https://unfccc.int/process/bodies/supreme-bodies/conference-of-the-parties-cop>

² Britské předsednictví COP26. 2021. COP26 Explained, s. 9. Dostupné zde:

<https://ukcop26.org/wp-content/uploads/2021/07/COP26-Explained.pdf>

³ Národně stanovené příspěvky jsou principem domluveným v rámci COP21 v Paříži, přičemž každá země je odpovědná za vymezení způsobu dosažení svých klimatických závazků (omezení uhlíkových emisí).

⁴ Britské předsednictví COP26. 2021. COP26 Explained, s. 43. Dostupné zde:

Pařížská dohoda, vyplývající z konference COP21 v roce 2015, je zásadním dokumentem, přesto však nebyla v následujících letech všeobecně přijímána a dodržována. Princip NDC totiž umožňuje zemím určit si vlastní způsoby, jak dosáhnout deklarovaných klimatických cílů, s různými výsledky. Existuje však jasný trend, kdy se největší světové ekonomiky stávají zelenými, nebo alespoň zelenějšími. A není to jen důsledek pokračující mezinárodní diplomacie a stále více respektovaného hlasu přesvědčivé klimatické vědy. Lokální dopady změny klimatu se začaly projevovat častěji v regionech po celém světě a slouží jako budíček pro mnoho voličů, pro které klima dříve nebylo tématem.

Změna klimatu na vlastním dvorku

Postupné zvyšování globálních teplot způsobené emisemi uhlíku zvyšuje pravděpodobnost a četnost extrémních jevů počasí. Mohou se projevit jako vlny veder, silné deště, záplavy nebo sucho⁵ postihující zemědělské oblasti i města. Stačí vzít v úvahu události, které se odehrály během léta 2021. Velké množství požárů opět ničilo rozsáhlé oblasti Kalifornie a tím drželo krok s rekordním létem roku 2020.⁶ Rozsáhlá území a mnoho vesnic Řecka byly prakticky zničeny lesními požáry během letních měsíců, přičemž rozsah škod byl spojován kromě jiného se špatným plánováním a nedostatkem zdrojů.⁷ Požáry postihly také mnoho částí Ruska,

<https://ukcop26.org/wp-content/uploads/2021/07/COP26-Explained.pdf>

⁵ Environmental Protection Agency. Nedatováno. Climate Change Indicators. U.S. EPA. Dostupné zde: <https://www.epa.gov/climate-indicators/weather-climate>

⁶ Canon, G. 2021. Lightning threatens California as fires continue to burn across the state. The Guardian, září 2021. Dostupné zde: <https://www.theguardian.com/us-news/2021/sep/09/california-fire-weather-caldor-dixie-latest>

⁷ Clapp, A. 2021. The Fires in Greece Are a Terrifying Warning. New York Times, srpen 2021. Dostupné zde:

včetně hustých lesů tajgy, kde bylo prakticky spáleno území odpovídající velikosti amerického státu Florida.⁸ Mezitím Kanada a severozápad USA zaznamenaly rekordní vlny veder s teplotami stoupajícími až k 50 °C, ochromujícími města jako Portland, Seattle a Vancouver.⁹ V kontinentální Evropě se v mnoha regionech během léta vyskytovaly silné deště a prudké bouře, které v mnoha zemích způsobily lokální záplavy. Části Německa byly zaplaveny řekami a potoky rozvodněnými do přívalových proudů, které vyplavily celé čtvrti a vesnice, což způsobilo mnoho obětí a škody na majetku.¹⁰

Naléhavý hlas vědy

Vědecké poznání o změně klimatu a lidské stopě jako její příčinné síle je již dlouho jasné. Nedávné extrémní jevy počasí vedly k novému posunu ve veřejném diskurzu v souladu s dlouhodobým politickým úsilím o řešení změny klimatu v celosvětovém měřítku. Jedním z klíčových vědeckých dokumentů, které se v poslední době dostaly na titulky novin, je 6. Hodnotící zpráva, kterou v srpnu zveřejnil *Mezivládní panel pro změnu klimatu* (IPCC). Zpráva nazvaná *Climate Change 2021: The Physical Science Basis*, vypracovaná ve spolupráci se stovkami vědců z celého světa, uvádí, že lidský vliv na oteplování zemské atmosféry je „jednoznačný“.¹¹ Extrémní vlivy počasí, jako jsou ty popsány výše, tání ledovců a související vzestup mořské hladiny ovlivňující pobřežní oblasti a města, jsou realitou v mnoha regionech a komunitách. Nežádoucí dopady budou stále závažnější a častější¹² a budou významně ovlivňovat přírodní prostředí, společnost a hospodářství po celém světě.

<https://www.nytimes.com/2021/08/27/opinion/greece-fires-climate-change.html>

⁸ Eckel, M. 2021. Russia Is Burning. Here's What You Need To Know. Radio Free Europe, srpen 2021. Dostupné zde: <https://www.rferl.org/a/russian-wildfires-climate-change/31429880.html>

⁹ Schiermeier, Q. 2021. Climate change made North America's deadly heatwave 150 times more likely. Nature, červenec 2021. Dostupné zde: <https://www.nature.com/articles/d41586-021-01869-0>

¹⁰ Deutsche Welle. 2021. Floods in Germany. DW, září 2021. Dostupné zde: <https://www.dw.com/en/floods-in-germany/t-58300604>

Zpráva IPCC není až tak překvapivá ve svých zjištěních, jako spíše v jistotě a naléhavosti, se kterými vědci své zkoumání prezentují. Právě tato naléhavost bude jistě zaznívat v diskusních panelech a jednacích místnostech na konferenci COP26. Až se političtí vůdci a aktivisté sejdou letos v listopadu v Glasgow, budou nuceni hledat řešení široce přijatelná a zároveň neuvěřitelně obtížně realizovatelná. Kromě klimatické vědy budou při jednáních hrát klíčovou roli národní zájmy a otázky rozvoje a spravedlnosti. Po nucené přestávce způsobené pandemií a neúnavné práci výzkumníků, vědců a politiků v oblasti klimatu představuje COP26 jedinečnou příležitost. Tedy v případě, že vyjednávací strany skutečně převezmou svůj díl odpovědnosti a projeví ochotu učinit řadu obtížných, ale nezbytných rozhodnutí k řešení klimatické krize.

Hlavní hráči na COP26

Mezi oficiálními cíli, které jsou pro COP26 v Glasgow stanoveny, je zejména snaha zavázat země k výraznému snížení emisí uhlíku do roku 2030 tak, aby do poloviny století bylo možné dosáhnout uhlíkové neutrality.¹³ Ta bude pro některé země snadněji dosažitelná než pro jiné, v závislosti na aktuálním energetickém mixu a průmyslové struktuře jednotlivých zemí. Druhým cílem je zajistit adaptaci a ochranu zranitelných komunit a lokalit. Některé oblasti a regiony jsou extrémně ohrožené, a tedy vyžadují výraznější pomoc při zvládnutí stoupající hladiny moří, ztráty biologické rozmanitosti a extrémního počasí. Za třetí, COP26 má bohatým zemím připomenout jejich dřívější sliby zmobilizovat značné finanční prostředky v oblasti klimatu prostřednictvím mezinárodních institucí, soukromého a veřejného sektoru, s cílem pomoci

¹¹ Intergovernmental Panel on Climate Change. 2021. Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Šestá hodnotící zpráva. Summary for Policy Makers. IPCC, srpen 2021, s. 5. Dostupné zde: <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-working-group-i/>

¹² Carrington, D. 2021. Climate crisis 'unequivocally' caused by human activities, says IPCC report. The Guardian, srpen 2021. Dostupné zde: <https://www.theguardian.com/environment/2021/aug/09/climate-crisis-unequivocally-caused-by-human-activities-says-ipcc-report>

¹³ Uhlíková neutralita neboli „net zero“ je stav, kdy jsou vypouštěné uhlíkové emise v rovnováze nebo menší, než ty emitované do atmosféry.

zbytku světa dosáhnout ambiciózních cílů v oblasti klimatu. Summit by měl také sloužit jako hlavní platforma spolupráce mezi vládami, podniky a občanskou společností. V tomto ohledu je jedním z cílů vymezení pravidel pro plnění závazků z Pařížské klimatické dohody.¹⁴

Dodržování Pařížské dohody nebylo tak bezproblémové, jak její tvůrci původně doufali. **Spojené státy** od této dohody odstoupily za vlády Donalda Trumpa, jen aby se k ní znovu připojily několik hodin poté, co Joe Biden složil prezidentskou přísahu v lednu 2021.¹⁵ Bidenova administrativa zavedla vysoce ambiciózní politiku v oblasti klimatu a zavedla standard čisté elektřiny, který by měl přivést energetický sektor v USA do roku 2035 ke klimatické neutralitě. Bidenův Plán čisté energie v objemu 2 bilionů USD stanovil odvážné cesty ke snížení emisí uhlíku. Investice do výroby větrné energie na moři, přehodnocení standardů palivové účinnosti pro automobily nebo zmrazení nových pronájmů veřejných pozemků pro těžbu ropy a plynu¹⁶ naznačují politický obrat v oblasti klimatu.

Na druhé straně Atlantiku se podobně ambiciózní cíle a priority před jednáním COP26 objevují ve **Spojeném království**. Pořádáním summitu v letošním roce britská vláda jasně deklaruje, že zmírňování a adaptace na změny klimatu má být pro zemi prioritou – a již nějakou dobu tomu tak je. Británie se snaží vést zelenou transformaci v Evropě, a to v zájmu životního prostředí, ale také své národní ekonomiky i průmyslu.¹⁷ Země v posledním desetiletí snížila svou závislost na uhlí – v současné době pouze 2 % britské elektřiny pochází z uhlí, což je pokles ze 40 % v roce 2012. Země plánuje do roku 2024 uhlí úplně vyřadit, do roku 2030 zakázat prodej

vozidel na benzín a naftu a do roku 2035 snížit celkové emise uhlíku o 78 %.¹⁸ Město Londýn mezitím zavádí denní poplatky za řízení dieselových automobilů na svém území ve snaze přimět cestující a podniky, aby přešly na čistší způsoby dopravy.¹⁹

Evropská unie je také jedním z globálních lídrů v politice zmírňování a adaptace na změnu klimatu. Její Evropská zelená dohoda slouží jako ambiciózní rámec procesů a předpisů ke snížení emisí uhlíku ve všech členských státech. Objemy emisí mají být do roku 2030 sníženy o 55 % (oproti roku 1990), přičemž by EU měla dosáhnout klimatické neutrality do roku 2050. Součástí Zelené dohody jsou masivní investice do výzkumu a inovací, prosazování příslušných národních cílů v oblasti dopravy, stavebnictví a infrastruktury, a také posilování systému EU pro obchodování s emisemi v oblasti energetiky, průmyslu a letectví, s cílem rozšířit jej i na námořní dopravu. Na mezinárodním poli se Evropská komise účastní jednání na vysoké úrovni s cílem přesvědčit hlavní producenty emisí, aby v rámci příprav na COP26 zvýšily své ambice v oblasti redukce emisí uhlíku.²⁰

Pro nejvýznamnějšího asijského hráče, **Čínskou lidovou republiku**, je charakteristický smíšený model odvážných zelených investic a pokračující závislosti na uhlí. Obrovská spotřeba energie v zemi každoročně roste, což v současné době řeší kombinace uhelných elektráren produkujících emise, ale také rostoucí podíl obnovitelných zdrojů energie. Čína se na jedné straně stala největším globálním investorem do zelené energetické infrastruktury a výroby, zejména co se týče vodní, solární a větrné energie. Země je sídlem většiny významných společností vyrábějících solární moduly a také vede světový trh s největšími větrnými turbínami. Na

¹⁴ Britské předsednictví COP26. 2021. COP 2026 Goals. What do we need to achieve at COP26? Dostupné zde: <https://ukcop26.org/cop26-goals/>

¹⁵ Milman, O. 2021. Biden returns US to Paris climate accord hours after becoming president. The Guardian, leden 2021. Dostupné zde: <https://www.theguardian.com/environment/2021/jan/20/paris-climate-accord-joe-biden-returns-us>

¹⁶ Klacansky, K. 2021. China vs. US: The Green Energy Race. EUROPEUM Policy Paper. Srpen 2021, s. 3-4. Dostupné zde: <https://www.europeum.org/en/articles/detail/4310/policy-paper-china-vs-us-the-green-energy-race>

¹⁷ The latter is of special significance after Britain officially exited the European Union and its Economic Area.

¹⁸ Sharma, A. 2021. COP 26 Explained – Foreword by President Designate, s. 6-7. Dostupné zde: <https://ukcop26.org/wp-content/uploads/2021/07/COP26-Explained.pdf>

¹⁹ IQAir. 2021. London to impose new daily charges on polluting vehicles to fight air pollution. IQAir, červenec 2021. Dostupné zde: <https://www.iqair.com/us/blog/air-quality/london-to-impose-new-daily-charges-on-polluting-vehicles-to-fight-air-pollution>

²⁰ European Commission. 2021. EU climate action and the European Green Deal. Dostupné zde: https://ec.europa.eu/clima/policies/eu-climate-action_en

druhou stranu Čína v roce 2020 také postavila 85 uhelných elektráren a v průběhu pandemie Covid-19 pokračovala ve zvyšování produkce cementu pro globální trh, přičemž vyprodukovala obrovské množství emisí.²¹ Tento vývoj zpochybňuje deklarovaný závazek Číny dosáhnout uhlíkové neutrality do roku 2060.

Zbytek světa chce být slyšet

Výše uvedené naznačuje obrysy pravděpodobných přístupů a priorit, které budou reflektovány ve vyjednávacích pozicích dominantních hráčů v Glasgow. Stav současného průmyslu a energetické spotřeby bude nutně vyvažovat dobrou vůli a čistě ekologickou perspektivu klimatických opatření. Je však důležité si uvědomit, že posuzování všech zúčastněných zemí a ekonomik podle jednoho standardu by nebylo zcela transparentní a spravedlivé. To platí zejména pro regiony Asie, Pacifiku, Latinské Ameriky a Afriky, někdy nepřesně označované jako „rozvojové“ země.

Mnoho zemí v posledních desetiletích tvrdě doplácí na dopady globální liberalizace obchodu a industrializaci. Výsledkem je, že mnoho jejich území a komunit utrpělo značné škody na životním prostředí, v souvislosti s nepříznivými externalitami globální těžby zdrojů, výroby a průmyslu. Pro tyto země a regiony je hodně v sázce, protože již nyní čelí vážným dopadům odlesňování, eroze půdy, migrace vyvolané nárůstem teploty, znečištění, extrémního počasí nebo pobřežních záplav spojených se vzestupem hladiny moře. Samotné přežití mnoha tichomořských ostrovů je ohroženo.

Bohaté země vyvinuly značné úsilí, aby zajistily, že hlasy ohrožených zemí budou na summitu COP26 vyslyšeny. Přestože přípravné práce a konzultace byly z velké části inkluzivní, některé strukturální problémy přetrvávají. Například mnoho zámořských

delegátů COP26 již vyjadřuje znepokojení nad finanční zátěží spojenou s cestovními omezeními a vyžadovanou izolací před účastí na COP26, které v současné době ve Velké Británii platí. Přístup k vakcínám proti Covid-19 je ve velké části světa pořád omezený, což vede mnoho delegátů k obtížným rozhodnutím před summitem klíčovým pro budoucnost jejich zemí.²² Zatímco britské předsednictví COP26 prohlašuje, že je připraveno pokrýt náklady na nezbytné karanténní ubytování a očkování delegátů²³, proveditelnost těchto slibů zůstává pro mnohé diskutabilní, zatím co se summit rychle blíží.

Města v popředí

Na COP26 zavítají i další aktéři a organizace, jejichž zapojení do řešení klimatické krize posílilo zejména v poslední dekádě. Role měst v adaptaci na změnu klimatu roste, přičemž v některých případech dokonce zastihuje úsilí příslušných národních vlád. Města často jednají jako nositelé změn a také se zavazují k přísnějšímu snižování emisí uhlíku, než jaké stanovuje národní legislativa. To platí zejména u nejprogresivnějších starostů ve Spojených státech, Kanadě, Británii nebo Francii, které lze uvést jako příklad. V rámci iniciativy *C40 Cities* se však mnohem širší spektrum 97 měst zastupujících více než 700 milionů obyvatel zavázalo dodržovat a implementovat Pařížskou dohodu,²⁴ s důrazem na adaptaci na změnu klimatu v městských oblastech na každodenní bázi.

Mezinárodní advokacie v oblasti životního prostředí také staví na významu a úloze měst v celosvětové adaptaci na klimatické změny. Výše uvedená iniciativa IPCC zaměřuje jednu ze svých tří pracovních skupin adaptaci a zranitelnost, přičemž zdůrazňuje roli měst a městských oblastí jako potenciálních hybatelů změn.²⁵ Předsednictví COP26 zahájilo program *Cities Race to Resilience* s

²¹ Klacansky, K. 2021. China vs. US: The Green Energy Race. EUROPEUM Policy Paper. Srpen 2021, s. 7-8. Dostupné zde: <https://www.europeum.org/en/articles/detail/4310/policy-paper-china-vs-us-the-green-energy-race>

²² Brooks, L. 2021. Scottish campaigners condemn Cop26 as 'the most exclusionary ever'. The Guardian, září 2021. Dostupné zde: <https://www.theguardian.com/environment/2021/sep/09/scottish-campaigners-condemn-cop26-as-the-most-exclusionary-ever-accommodation>

²³ Britské předsednictví COP26. 2021. COP26 Conference Delegates. Dostupné zde: <https://ukcop26.org/the-conference/delegates/>

²⁴ C40 Cities. Nedatováno. About C40 Cities. Dostupné zde: <https://www.c40.org/about>

²⁵ Intergovernmental Panel on Climate Change. Nedatováno. Working Group II Impacts, Adaptation and Vulnerability. Dostupné zde: <https://www.ipcc.ch/working-group/wg2/>

cílem podpořit města během jednání v Glasgow a vybudovat platformu pro jejich dlouhodobou spolupráci při plnění klimatických cílů.²⁶ Už nyní je evidentní, že starostové a političtí činitelé z ambiciózních měst budou v Glasgow reprezentovat silný hlas.

Slova a činy

Globální pandemie ukázala na jedné straně důležitost mezinárodní spolupráce a na straně druhé nenahraditelnou hodnotu vědeckého poznání pro tvorbu politiky. Stejně principy platí pro globální úsilí zaměřené na řešení klimatické krize. Cíl omezit nárůst globální teploty na 1,5 °C a zajistit uhlíkovou neutralitu do poloviny století je poměrně jasný. Otázkou je, zda národní vlády a organizace přijdou s opatřeními dostatečně ambiciózními na splnění tohoto cíle, než bude příliš pozdě. Přestože technologie nezbytné pro zmírnění klimatických změn jsou na dosah, rozsah nezbytných investic je ohromující, a to zejména pro mnoho zemí, které v současné době nesou nejzávažnější dopady změny klimatu. Smíchávají se tak dohromady otázky vysoké a komunální politiky, environmentální spravedlnosti, energetických potřeb a rozvoje – od globální úrovně po města, obce a vesnice.

Proto jsou přípravy a jednání na summitu COP26 nevyhnutně tak složité a obtížné. Konference v Glasgowě je však obrovskou příležitostí k odhalení skutečného odhodlání a ochoty národních delegací a jejich schopnosti přesvědčivě komunikovat výsledky domácím publikům. Realita změny klimatu neodráží národní hranice a jurisdikce. Od globální obchodní infrastruktury po dopravu, energetiku, průmysl a jednotlivé domácnosti, každé rozhodnutí přináší důležité dopady. Dle designovaného prezidenta COP Aloka Sharmy, „COP26 musí být rozhodný. Zda se budoucí generace budou k této době ohlížet s obdivem nebo zoufalstvím, závisí zcela na naší schopnosti využít tento okamžik“.²⁷

²⁶ Cities Race to Resilience. Nedatováno. About. Portál CRR. Dostupné zde: <https://citiesracetoresilience.org/about/>

²⁷ Sharma, A. 2021. COP 26 Explained – Foreword by President Designate, s. 7. Dostupné zde: <https://ukcop26.org/wp-content/uploads/2021/07/COP26-Explained.pdf>

Září
2021

O autorovi

Katarína Svitková, Ph.D. je výzkumná spolupracovnice Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM. Ve svém výzkumu se zaměřuje na oblasti změny klimatu a odolnosti v městských oblastech, udržitelnost, vzdělávání, inovace a rozvojovou politiku. Je autorkou knihy "Resilience and Urban Governance: Securing Cities" publikované vydavatelstvím Routledge v červenci 2021.

O Prague Climate Talks

Tento policy paper slouží jako podkladový materiál pro debatu Prague Climate Talks. Prague Climate Talks je platforma pro diskusi na vysoké úrovni o komplexní problematice změny klimatu. Projekt organizuje Institut pro evropskou politiku EUROPEUM ve spolupráci s Heinrich-Böll-Stiftung Praha a pod záštitou Informačního centra OSN Praha.

O Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM

Institut pro evropskou politiku EUROPEUM je neziskový, nepolitický a nezávislý think-tank, který se zaměřuje na evropskou integraci a soudržnost. EUROPEUM přispívá k posilování demokracie, bezpečnosti, stability, svobody a solidarity napříč Evropou a aktivnímu vystupování České republiky v Evropské unii. EUROPEUM provádí původní výzkum, organizuje veřejné akce a vzdělávací aktivity a formuluje nové názory a doporučení ke zlepšení domácí a evropské politiky.

Kontakt

Web: europeum.org

Adresa pražské kanceláře: Staroměstské náměstí 4/1, 110 00, Praha 1

Tel.: +420 212 246 552

E-mail: europeum@europeum.org

Adresa bruselské kanceláře: 77, Avenue de la Toison d'Or. B-1060 Brusel, Belgie

Tel: +32 484 14 06 97

E-mail: brussels@europeum.org

Další publikace najdete u nás [na webu](#).

Tento projekt byl realizován za finanční podpory Evropské unie. Za obsah publikací odpovídá výlučně autor. Publikace nereprezentují názory Evropské komise a Evropská komise neodpovídá za použití informací, jež jsou jejich obsahem.

Spolufinancováno v rámci programu Evropské unie „Evropa pro občany“